

Гладюк Ірина Русланівна
Студентка III курсу групи Юс-2019
ПВНЗ Університет Короля Данила
Науковий керівник: к. ю. н. Бабецька І. Я.
м. Івано-Франківськ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Засади цивільного права - це фундаментальні ідеї, згідно з якими здійснюється регулювання відносин, що становлять предмет цивільного права.

Слід зазначити, що незалежно від того, чи йдеться про особи приватного, чи про особи публічного права, їхня участь у цивільних відносинах регулюється цивільним законодавством на однакових засадах, вказаних у ст. 3 ЦК. У кожній із вказаних тут засад проявляються ті чи інші вимоги до практичного забезпечення правового становища приватної особи. [1]

При регулюванні цивільних відносин важливе значення надається засадам (принципам) цивільного законодавства, тобто тим вимогам, які висуваються до практичного забезпечення правового становища учасників цивільних відносин. Значення засад (принципів) цивільного законодавства полягає у тому, що саме вони впливають на зміст цивільно-правових норм, а також використовуються при усуненні прогалин в праві і застосуванні норми за аналогією права, що важливо для цивільного права внаслідок його динамічності і схильності змінам в економічній і соціальній дійсності. [2, с.2]

Стаття 3 Цивільного кодексу України визначає загальними засадами цивільного законодавства:

- 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини;
- 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом;
- 3) свобода договору;
- 4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;
- 5) судовий захист цивільного права та інтересу;
- 6) справедливість, добросовісність та розумність. [3]

Детальніше охарактеризуємо загальні засади цивільного законодавства.

1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини. Це означає вимогу забезпечення свободи особистості, яку іноді іменують «суверенітетом особистості», вкладаючи в це поняття можливість індивіда визначати тип і характер поведінки, своє місце в суспільстві у системі цивільних відносин на власний розсуд; [1]

2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених законом. Обмеження права власності не порушують принципу неприпустимості позбавлення права власності, оскільки існують задля забезпечення балансу публічних та приватних інтересів. При цьому позбавлення власника права власності без його волі допускається лише у випадках, передбачених законом, у зв'язку з необхідністю захисту державних, суспільних інтересів або інтересів третіх осіб (кредиторів), та виключно у судовому

порядку. Такий підхід цілком відповідає європейським принципам регулювання відносин власності, тому закріплення цього принципу серед засад цивільного законодавства України є значним кроком уперед на шляху до приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів. [2, с.19]

3) свобода договорів. Вона полягає у визнанні за суб'єктом цивільного права можливості укладати договори (або утримуватися від укладення договорів) і визначати їх зміст на свій розсуд відповідно до досягнутої з контрагентом домовленості. [1]

4) свобода підприємницької діяльності, не забороненої законом, означає закріплення у законодавчому порядку загального правила про право зайняття підприємницькою діяльністю, а також встановлення юридичних гарантій реалізації цього права.

Свобода у сфері підприємницької діяльності не є абстрактною категорією, вона наповнена конкретним змістом. Свобода підприємницької діяльності не може бути абсолютною, вона обмежена необхідністю забезпечення рівних умов для всіх членів суспільства, необхідністю захисту публічних інтересів тощо. Тобто свобода підприємницької діяльності також не є безмежною. З одного боку, сукупність можливостей, що надаються вказаному суб'єкту, дозволяє повною мірою реалізувати підприємницький потенціал, а з іншого - держава встановлює певні рамки її здійснення з метою забезпечення дотримання прав і законних інтересів інших учасників суспільних відносин. [4, с.21]

5) принцип судового захисту цивільного права та інтересу. Важливим проявом принципу судового захисту цивільних прав та інтересів є забезпечення права на звернення до суду. Значну роль для забезпечення цього права грає забезпечення надання безоплатної правової допомоги, що закріплено у законодавствах всіх європейських країн. Надання безоплатної правової допомоги в цивільних справах зводиться до того, що держава зобов'язана надати безкоштовну юридичну допомогу особі, яка не має коштів на оплату послуг представника. Закріплення у цивільному законодавстві України права на безоплатну правову допомогу свідчить про те, що у вітчизняному законодавстві встановлено принцип, згідно з яким доступ у ту чи іншу судову інстанцію має бути не тільки формальним, але й реальним. [4, с.22]

б) вимога справедливості, добросовісності та розумності цивільного права. Даний принцип практично виражається у встановленні його нормами рівних умов для участі усіх осіб у цивільних відносинах; закріпленні можливості адекватного захисту порушеного цивільного права або інтересу; створення норм, спрямованих на забезпечення реалізації цивільного права, з урахуванням прав і інтересів інших осіб, моралі суспільства тощо. [1]

На думку О.Г. Комісарової, використовуючи термін «основні засади», законодавець мав на увазі основоположні правові ідеї як джерело, фундамент того, з урахуванням чого здійснюється правове регулювання майнових і особистих немайнових відносин. Упроваджуючи засади в матерію права, що об'єктивується, він на вищому рівні нормативного узагальнення (в порівнянні з іншими нормами) сформулював правила про належну і дозволена поведінку.

Проте наука цивільного права не сприйняла цей термін в його самостійному значенні, і учені, досліджуючи засадні положення цивільного законодавства, продовжують іменувати їх правовими принципами. При цьому ніяких спеціальних обмовок не робиться. Поняття «правові принципи» і «основні засади» ототожнюються. [4, ст.30]

Принципи права, пронизуючи всі правові норми, є хребтом правової системи та виконують важливу роль у регулюванні суспільних відносин. Строге і точне додержання вимог права означає одночасно і втілення в життя закладених у ньому принципів. Саме тому при вирішенні конкретних юридичних питань необхідно в першу чергу керуватися принципами права і, природно, знати ці принципи. [5 с.22]

Висновок. Таким чином, загальні засади цивільного законодавства за своєю сутністю конкретизують загальні принципи права, які, знаходять своє закріплення у позитивному праві. Критерієм для класифікації принципів цивільного права є сфера їх дії. Ці принципи застосовується в усіх приватно-правових відносинах, і кожний учасник повинен їх дотримуватися, адже вони сприяють «налагодженню» цілісного механізму цивільно-правового регулювання суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Засади цивільного законодавства [Електронний ресурс].-Режим доступу: https://pidru4niki.com/1298010846128/pravo/zasadi_tsivilnogo_prava

2. Басай О. В. Загальні засади (принципи) цивільного законодавства України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Басай; наук. консультант Є. О. Харитонов; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – 36 с.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Некіт К. Г. Методологічне значення засад цивільного законодавства / К. Г. Некіт, О. В. Басай // Часопис цивілістики. – 2014. – Вип. 17. – С. 30-34.

5. Голубєва Н. Ю. Правова природа загальних засад цивільного законодавства України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=QildxC4AAAAJ&hl=ru>